

Про пожежу у театрі рівняни дізналися з... “Голосу Америки”

Інформація з сайту: <http://vse.rv.ua/istoriya/1425647503-pro-pozhezhu-u-teatri-rivnyani-diznalisya-z-golosu-ameriki.html> . – Дата звернення: 7.03.2015

Опубліковано vse.rv.ua Птн, 06/03/2015 - 15:11

Кожне місто має не лише свою особливу історію, а й власні місцеві “великі” таємниці. У Рівному однією з таких таємниць, овіяних містикою, є пожежа в обласному музично-драматичному театрі — загадка, якій цьогоріч у березні виповнюється 37 років.

Понад 15 післявоєнних років (відколи знесли розбомблену будівлю театру Зафрана) обласний театр у Рівному не мав власного приміщення. Тому, коли у 1960 році трупа рівненського бласного музично-драматичного театру отримала нове, щойно зведене приміщення, це було святом не лише для акторів, а й для усіх мешканців міста. Для рівнян 60-х місцевий театр був чимось більшим, аніж просто центром культурного відпочинку. Відвідувати театр у неділю — було гарним тоном. Це була можливість бодай через мистецтво відволіктися від щоденної і повсюдної комуністичної пропаганди, хоча вона проникала й туди. Функціонери від культури дбали про дотримання такого ідеологічного виверту як “партійність” літератури і мистецтва. Одягалися до театру святково: жінки й діти обов'язково брали з собою змінне взуття (жінки — на підборах), а чоловіки одягали краватки.

Майбутня Театральна площа, 1947 рік

Невидимий, але відчутний дух Мельпомени, “запах” театру огортав глядачів, щойно вони переступали поріг будівлі. Особливо трепетною була мить, коли в залі починала звучати музика і повільно гасло світло, а глядачі, зручно вмовившись у оббитих червоним оксамитом кріслах, зачаровано дивилися на гігантську кришталеву люстру, розглядали чудернацькі малюнки на балконах і стелі, ліпнину з позолотою. Вражали й сходи та перила зі справжнього мармуру. Хоча внутрішнє оздоблення тогочасного театру дехто вважав аж надто провінційним, навіть архаїчним, але новий театр, поза сумнівом, був окрасою міста. Оздоблення театру не вписувалося у тодішню радянську типову архітектуру. Тому після пожежі рівненські театральні приміщення, аби відбудоване приміщення не “осучаснили” до безликості.

Сквер, на місці якого буде Театральна площа і театр, 1955 рік

У те, що сталося у неділю 5-го березня 1978 року, неможливо було повірити — театр згорів. На щастя, не дотла. Про саму пожежу, її наслідки та причини рівняни дізнавалися з неофіційних джерел — офіційні мовчали. Декого з очевидців тих подій, на жаль, уже немає на цьому світі, але автор цих рядків зберегла їхні спогади, отримані у 2014 році, коли вперше писала про цю резонансну подію.

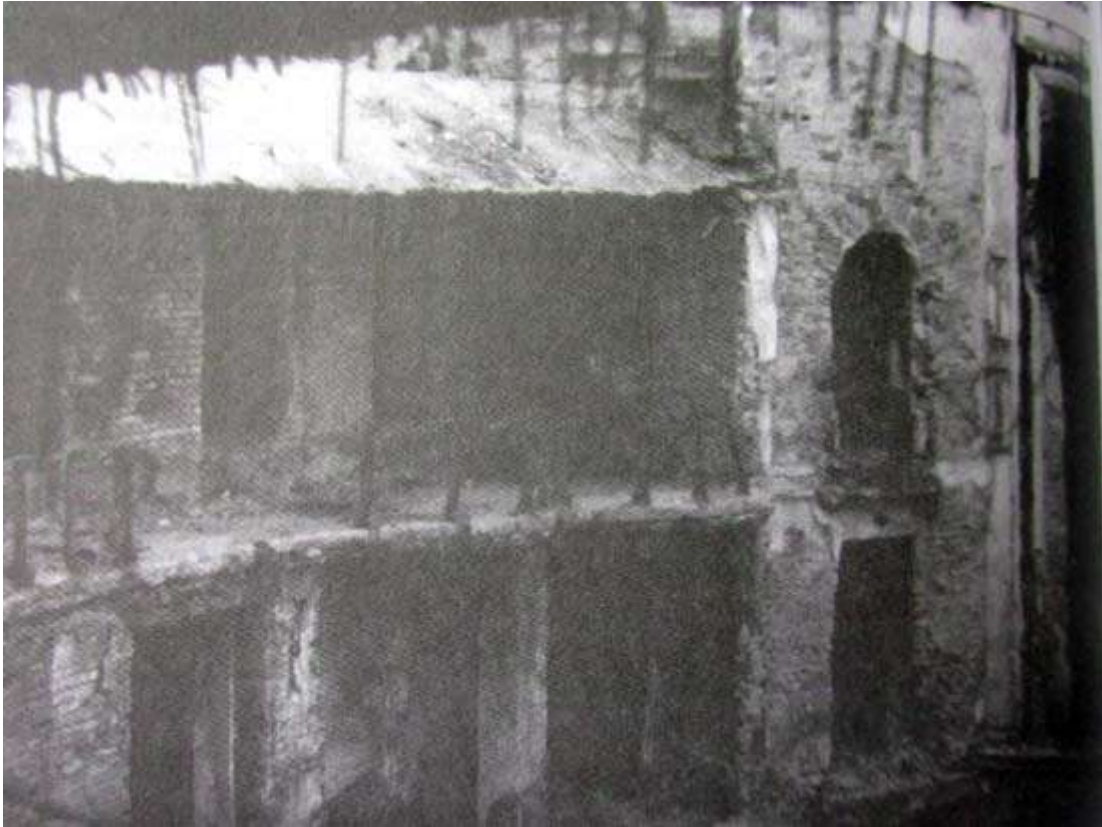
Про пожежу в театрі повідомили з перукарні

Валентин Пашковський, який у березні 1978-го виконував обов'язки начальника обласного відділу пожежної охорони та керував гасінням, розповів:

- У неділю по обіді приїжджає за мною службова машина — театр горить! Я не міг повірити, адже щойно повернувся з міста. На мою думку, в тому, що сталося, чимала провина працівників театру. Після ранкової вистави там залишалося кілька чоловік. Запах диму почув вахтер, а згодом побачив, що на сцені тліє частина шумової завіси. Але, розгубившись, замість гасити її, побіг повідомляти директора. Поки вони повернулися, вогонь уже дістався угору. Вочевидь, через паніку, замість того, щоб опустити протипожежну завісу, яка відділяє сцену від глядацької зали, почали шарпати "задник" (так звану фонову завісу), намагаючись його зірвати. У такий спосіб хотіли збити вогонь. Полотно впало, накривши чоловіків, які отримали значні опіки. Вогонь тим часом розповсюджувався.

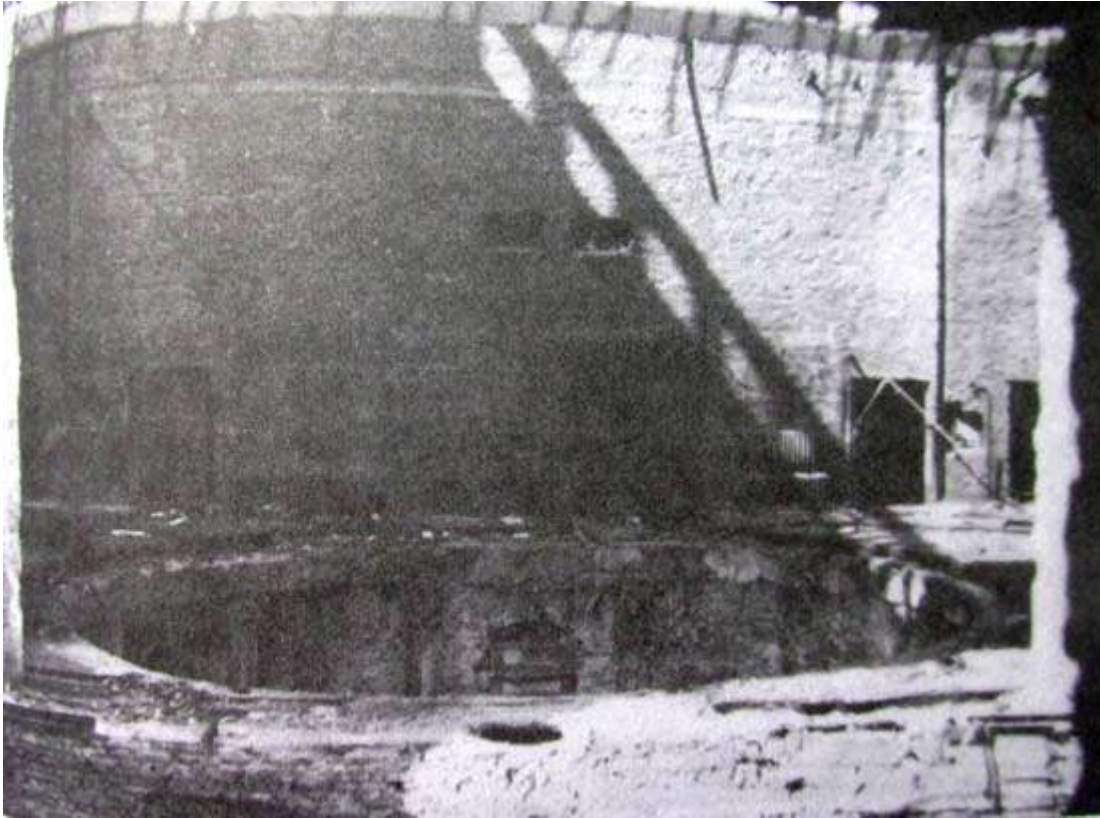

З вікон уже валив дим, а з театру — жодного дзвінка до пожежної не надходило. Про те, що там відбувається, нам повідомили за хвилин 40 від моменту загорання з перукарні, що навпроти театру. Коли ми приїхали, вогонь уже заповнив практично усі внутрішні приміщення. Майже 30 автоцистерн прибули не лише з Рівного, а й з Гощі, Корця, Костополя, Острога Дубна. Хто їх стільки викликав, невідомо, лише заважали одне одному. Автівки розтягнулися аж до Усті, качали воду просто звідти. З'їхалися усі місцеві партійні, міліцейські, військові керівники, КДБ. Причому кожен вважав своїм обов'язком давати вказівки, ще більше заважаючи пожежникам. Навколо театру зібрався натовп цікавих, люди виглядали з вікон навколишніх будинків, дим від пожежі було видно практично з усіх точок міста.

А тим часом під дією високої температури металеві рейки, до яких кріпилося сценічне риштування, погнулися, і все рухнуло донизу, “поплив” метал, загорілися декорації, протипожежна завіса з’їхала дотолу, потягнувши за собою перекриття і дах. Впала стеля у частині будівлі над глядацькою залою і сценою.

Сила вибуху була така, що вибила дубові двері службових приміщень, з усіх отворів будівлі під тиском вилітали шматки розжарених конструкцій, декорацій, скло з вікон. Саме це спричинило чутки про вибухівку, каже Валентин Пашковський. Гасили пожежу до шостої ранку 6-го березня, а згарище диміло ще три дні. Якби пожежників повідомили вчасно, вважає Валентин Пашковський, то таких наслідків можна було б уникнути.

Влада мовчала, говорив “ворожий голос”

Наступного після резонансної події дня, 6-го березня, до Рівного з'їхалися представники республіканської прокуратури, КДБ, міліції, партійних органів, фахівці-експерти пожежної справи. Але розслідування, за словами очевидців, звелося до взаємних звинувачень. Далекі від пожежної справи люди повчали пожежників, як потрібно було діяти. Але найбільше дісталось працівникам театру. “Крайнім” залишився його директор, якого засудили, звинувативши у невиконанні вимог протипожежної безпеки. Добре, що не у навмисній диверсії. Пізніше, встановлюючи причини пожежі, дійшли висновку, що ймовірно вона сталася через недопалок, який хтось із акторів чи обслуги необачно кинув. Наслідки були жахливі: від будівлі театру, яка не простояла й 18 років, залишилися тільки зовнішні стіни та частина приміщення, де були гримерні й службові кімнати. Сцена, амфітеатр з дубовими кріслами та всі “нутрощі” перетворилися на згарище під відкритим небом. Упала й розбилася на друзки й величезна кришталева люстра у глядацькій залі, замість розписів позолотою та оздоблення — обвуглена цегла. Комісія встановила збиток від пожежі - 917 тисяч радянських карбованців. Пощастило, що людських жертв не було, хоча потерпілі з оіками були.

Тодішня преса жодним словом не проходила про резонанс для міста подію. Брак інформації стимулював різноманітні чутки: і про підпал, і про підкладену вибухівку, і про необережне паління когось із персоналу. Були й містичні версії. Однак тодішнє комуністичне керівництво - ані пари з вуст. Натомість цікаві пропуски щодо пожежі рівняни почули того ж вечора, 5-го березня, на хвилях "Голосу Америки", журналісти якого розповідали подробиці надзвичайної події у маленькому українському містечку.

Через двері вилітали декорації та люди

Розповідає завідувачка постановочної частини театру (посада за станом на 2004 рік, - прим. авт.)
Неля Полехіна (її чоловік працював інженером-радистом і на момент пожежі перебував у театрі):

У фойє новозбудованого театру

Ми мешкали в гуртожитку, що навпроти театру на вулиці Сагайдачного. Чоловік після завершення спектаклю вийшов із радіорубки і побачив, що горить ворс на завісі. Полум'я швидко бігло угору й вогнегасником його уже загасити не можна було. Він хотів обірвати завісу, щоб збити вогонь, але вона впала на нього. Тоді він вирішив дістатися до пожежного рукава, але не добіг, бо прогрімів вибух і вибуховою хвилею його через вибиті бокові дубові двері викинуло на вулицю. Його буквально винесло на протилежну сторону дороги до колишнього магазину "Мрія". Чоловік отримав сильні опіки.

Початок будівництва театру 1958 рік

Пожежників чекали дуже довго, хоча від пожежної частини на Полуботка до театру рукою подати. Коли всі, хто був у гуртожитку на Сагайдачного, побачили, що горить театр, то одразу кинулися до службових приміщень. Через вікна викидали усе, що потрапляло під руки. Потім стали ланцюжком і передавали речі. Так врятували костюми і деякий реквізит. Актори плакали, як і більшість рівнян, що зібралися навколо. Наступного дня, прийшовши на згарище, яке ще диміло, побачили на місці амфітеатру вигорілу яму, покручені й розплавлені балкони, покороблений паркет... Звідусюди моторошно доносилося "кап-кап-кап" (усе було залите водою), відчувався ядучий запах диму, і... небо над колишньою залою...Тоді здавалося, що ми осиротіли, не могли повірити в те, що сталося. До лікарні, де лежав мій чоловік із сильними опіками, нікого не пускали, доки тривало слідство. Працівники КДБ намагалися і його звинуватити. Нервів попсували добряче. У тому, що чоловіка не стало через кілька років, не останню роль зіграла й ця пожежа.

Горить театр, 5 березня 1978 року

Містика

“Пожежа - для мене загадка й досі”, - згадує трагічний березень 1978-го тодішній директор театру, очевидець пожежі й головний обвинувачений Федір Герладжі.

Будівництво театру 1958 рік

Події 5-го березня 1978 року для мене та багатьох моїх колег — досі загадка, яка наводить на певні роздуми, - зазначив экс-очільник Рівненського театру. - Того року з інтервалом у кілька днів горіли

театри кількох обласних центрів України. У Рівному пожежа сталася у день роковин смерті Сталіна. У театрі тоді якраз ішла вистава про Кузнецова “Грачов — центру”, я грав роль генерала КДБ. Прикметно, що під час пожежі в театрі вийшла з ладу дрейчерна система, відмовило електрообладнання, хоча незадовго до трагедії ми зробили капремонт, і все працювало. Актори мали свою версію щодо причин загорання, але комісія і слідчі не взяли її до уваги. “Горизонт” (завіса) був просочений легкозаймистою речовиною. Коли ми зрозуміли, що самотужки не впораємося, викликали пожежників, але чекати їх довелося довго. Намагалися опустити протипожежну завісу (це робилося вручну), але вона впала. А потім стався вибух. Мене винесло вибуховою хвилею через бокові двері. Я отримав опіки. Однак продовжував разом з акторами, які прибігли з гуртожитку, рятувати майно. Згоріли всі декорації, але наші колеги з інших українських театрів подарували нам декорації до 13-х вистав, завдяки чому ми змогли після пожежі поїхати на гастролі. Для відновлення театру знадобилося 7 мільйонів карбованців. Мені казали: “Знайнеш винних — будуть гроші”. Але головним обвинуваченим, звісно, був я. Отримав два роки умовно, потім ще довго відшкодовував збитки. Засуджені були також заступник директора і завідувач постановочної частини. Був великий тиск із боку КДБ та партійних органів. То були чорні дні для театру.

Центр Рівного і Театральна площа з висоти пташиного польоту, поч. 60-х років ХХ століття

Рівненський театр відбудовували методом толоки - всі підприємства, установи, заклади, студенти міста повинні були відпрацювати певний час на будівництві. Рівняни охоче це робили, і до 700-річчя Рівного (1982 рік) оновлений театр знову гостинно розчинив свої двері. Хоча, на думку деяких глядачів і навіть самих працівників театру, нинішній він — скоріше робоче приміщення, а не храм Мельпомени...

Світлана Калько, спеціально для сайту "ВСЕ"